

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สื่อ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างมนุษย์ และสื่อก็มีความสำคัญต่อการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการถ่ายทอดวิชาความรู้ต่าง ๆ ภาคการเกษตร มุ่งไปสู่บุคคลเป้าหมาย โดยจะต้องปฏิบัติด้วยความรวดเร็วฉับไว ทันต่อสถานการณ์ เหตุการณ์ มีความคล่องตัว และมุ่งเพื่อให้ผลทางการส่งเสริมและเผยแพร่ สามารถกระจายสู่บุคคลเป้าหมาย ได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

งานด้านการส่งเสริมนั้น เป็นการให้วิชาความรู้แบบการศึกษาออกโรงเรียน โดยมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่อบุคคลเป้าหมาย อันจะนำไปสู่การยอมรับ วิทยาการ นวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น อันจะอำนวยประโยชน์ให้บุคคลเป้าหมายยกฐานะและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่สูงขึ้น

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรนั้น เปรียบเสมือนครูที่ทำการสอนให้ความรู้ วิชาการ และการปฏิบัตินอกระบบโรงเรียน ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยี และแนวคิดใหม่ทางการเกษตร ให้แก่เกษตรกร ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะต้องอาศัยสื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการปฏิบัติงาน เพื่อให้วัตถุประสงค์ของการสอน หรือการส่งเสริมบรรลุผลนั่นเอง

การส่งเสริมที่จะให้ได้ผลและเกิดประสิทธิภาพได้นั้นนักส่งเสริมจำเป็นที่จะต้องอาศัยเรื่อง สื่อ และการสื่อสารเพื่อเป็นหัวใจหลักสำคัญของงานส่งเสริม เพื่อให้เจ้าหน้าที่และเกษตรกรเกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระ ที่มีการติดต่อสื่อสาร รวมถึงประเภทของสื่อต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการสื่อสาร เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้รับสื่อปลายทางให้เกิดประโยชน์ทางการส่งเสริม

อันจะเห็นได้ว่า “สื่อ” มีบทบาทที่สำคัญต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร ในปี พ.ศ. 2531 โครงการปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตร ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล 1 คน มีหน้าที่รับผิดชอบ

ต่อเกษตรกร 1,000 ครอบครัว (ณรงค์, 2535) ซึ่งจะเห็นได้ว่าที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลอาจให้การ ดูแลและพบปะกับบุคคลเป้าหมายไม่ทั่วถึง ดังนั้นเพื่อเป็นการประหยัดเงินและกำลังคนจึงจำเป็นต้องอาศัยสื่อที่มีประสิทธิภาพ สื่อจะช่วยให้กลุ่มบุคคลเป้าหมายได้ฟังได้เห็น และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วย อันจะทำให้บุคคลเป้าหมายเกิดความเข้าใจในข่าวสาร ความรู้ ได้อย่างรวดเร็วและชัดเจนมากขึ้น ด้วยเหตุและผลดังกล่าวสื่อจึงเป็นส่วนหนึ่งในการนำไปสู่ความสำเร็จของงานส่งเสริมการเกษตรทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว การศึกษาถึงการรับสื่อภาคการเกษตรของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ จะทำให้ทราบสภาพความต้องการรับสื่อในปัจจุบัน และปัญหาในการรับสื่อของเกษตรกรตลอดจนแนวทางในการปรับปรุงและเลือกใช้สื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงานส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตรอย่างแท้จริงต่อไป

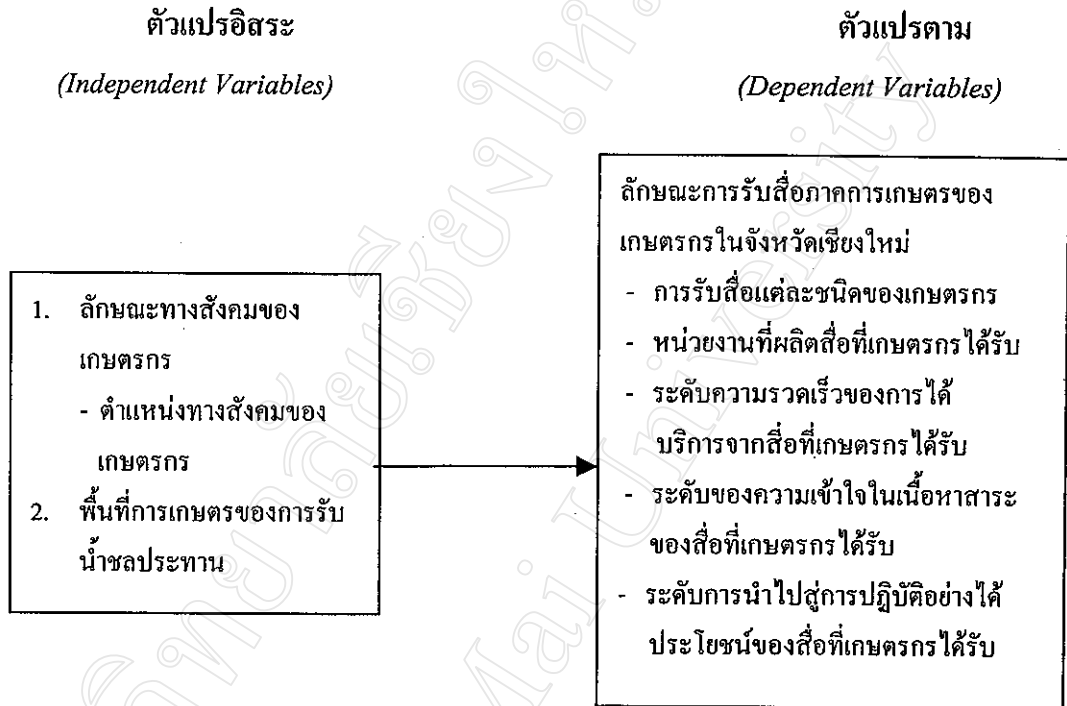
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาความเข้าใจในเนื้อหาสาระและระดับประโยชน์ที่ได้รับจากสื่อของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาสื่อที่เกษตรกรเลือกและสนใจมากขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษานี้สามารถนำข้อมูลพื้นฐานทั่วไปอันเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานราชการทุกหน่วยงานหรือหน่วยงานเอกชน ที่จะต้องมีการนำสื่อเข้ามาใช้ในการส่งเสริมการเกษตร และจะได้ทราบถึงความต้องการของสื่อแต่ละประเภท ให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร ตลอดจนถึงที่เกษตรกรเลือกและสนใจ และตั้งอยู่บนฐานของวัตถุประสงค์ เป้าหมายของหน่วยงาน รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะต่อสื่อทางการส่งเสริมการเกษตรต่อไป

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

1. เกษตรกรผู้นำชุมชนหรือเกษตรกรที่มีตำแหน่งทางสังคมจะได้รับสื่อภาคการเกษตรไม่แตกต่างกันกับเกษตรกรทั่วไปที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม
2. เกษตรกรในพื้นที่เกษตรไม่สามารถรับน้ำได้เลยและสามารถรับน้ำได้ไม่เต็มที่ และสามารถรับน้ำได้เต็มที่ ได้รับสื่อส่งเสริมการเกษตรไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการรับสื่อภาคการเกษตรของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ในพื้นที่ ต. สันโป่ง อำเภอแม่อริม , ต. บ้านแหวน, ต. หนองตอง อำเภอหางดง , ต. แม่แตง อำเภอแม่แตง , ต. น้ำแพร่ , ต. โหล่งขอค อำเภอพร้าว , ต.ท่าเคื่อ อำเภอคอยเต่า , ต. หนองแฝก อำเภอสารภี , ต.สะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง ทั้งในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทานเท่านั้น
2. เป็นการศึกษาการรับสื่อส่งเสริมการเกษตรแต่ละชนิดของเกษตรกรเพื่อจัดทำให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร

นิยามศัพท์

สื่อ หมายถึง (คำนาม) ผู้หรือสิ่งของที่ทำให้การติดต่อถึงกันหรือชักนำให้รู้จักกัน

สื่อภาครัฐใช้ในการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง ตัวเจ้าหน้าที่ หรือชนิดของสื่อ เพื่อการส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐเป็นหน่วยงานจัดทำเพื่อการส่งเสริมการเกษตรต่อเกษตรกร

สื่อภาคเอกชนใช้ในการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง พนักงาน หรือชนิดของสื่อ เพื่อการส่งเสริมการเกษตรจากภาคเอกชนเป็นหน่วยงานจัดทำเพื่อการส่งเสริมการเกษตรต่อเกษตรกร

การรับสื่อส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การที่เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการเกษตรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านเกษตรโดยใช้เครื่องมือในการส่งเสริม คือ สื่อเกษตรชนิด ต่าง ๆ ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำมาใช้ในการส่งเสริมการเกษตร อาจจะเป็นทั้งที่เกษตรกร ได้รับจากหน่วยงาน เช่น สื่อแผ่นพับ สื่อการอบรม เป็นต้น และทั้งที่แบบเกษตรกรเปิดรับสื่อ ได้เอง เช่น สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ เป็นต้น

อาชีพภาคการเกษตร หมายถึง การประกอบอาชีพด้านการปลูกพืชหรือการเลี้ยงสัตว์ หรือ ทั้งการปลูกพืชและสัตว์ โดยผู้ที่ประกอบอาชีพเหล่านี้ เราจะเรียกว่า เกษตรกร

พื้นที่การเกษตรสามารถรับน้ำชลประทานได้เต็มที่ หมายถึง พื้นที่การเกษตรของเกษตรกรที่สามารถใช้น้ำจากชลประทานได้ตลอดทั้งปี

พื้นที่การเกษตรสามารถรับน้ำชลประทานได้ไม่เต็มที่ หมายถึง พื้นที่การเกษตรของเกษตรกรที่สามารถใช้น้ำจากชลประทานได้บ้างแต่ไม่ตลอดทั้งปี

พื้นที่การเกษตรที่ไม่สามารถรับน้ำได้เลย หมายถึง พื้นที่การเกษตรของเกษตรกรที่ไม่สามารถใช้น้ำจากชลประทานเลยได้แต่อาศัยน้ำฝนเพื่อกิจกรรมทางการเกษตร

เจ้าหน้าที่ผู้ผลิตสื่อเกษตร หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลิตสื่อที่จะนำสื่อมาเผยแพร่ เพื่อใช้สื่อสารสร้างความรับรู้ เข้าใจ และปฏิบัติของเกษตรกร ช่องทางสื่อของหน่วยงานทางตรง หมายถึง หน่วยงานที่รับผิดชอบในการผลิตสื่อและหรือหน่วยงานที่จะให้ข้อมูลไปยังเกษตรกร เช่น สำนักงานเกษตรกรอำเภอ เกษตรตำบล สำนักงานเกษตรจังหวัด

ช่องทางสื่อที่ไม่เป็นหน่วยงานทางตรงแต่เกี่ยวข้อง หมายถึง หน่วยงานที่อาจจะเสนอแนะข้อมูล ความรู้การเกษตรเพื่อเกษตรกรโดยผ่านทางวิชาการ หรือเพื่อการปฏิบัติของเกษตรกร เช่น มหาวิทยาลัยที่มีการนำเสนอเรื่องราวรายการด้านการเกษตร ทางสถานีวิทยุ หรือทางสถานีโทรทัศน์ ที่มีรายการเกี่ยวกับเรื่องการเกษตร

หน่วยงานที่ผลิตสื่อทางตรง หมายถึง หน่วยงานที่รับผิดชอบในการผลิตสื่อภาคการเกษตรโดยตรง เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมปศุสัตว์ กรมประมง เป็นต้น

หน่วยงานที่ผลิตสื่อทางอ้อม หมายถึง หน่วยงานที่ไม่อาจต้องรับผิดชอบในการผลิตสื่อภาคการเกษตรโดยตรง แต่อยากที่จะให้ความรู้ หรือสื่อที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์แก่เกษตรกรบ้าง เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่มีรายการวิทยุด้านการเกษตร สถานีวิทยุต่าง ๆ ที่มีรายการเกษตร หรือให้ความรู้ทางการเกษตร

ระยะเวลาของการรับสื่อของเกษตรกร หมายถึง ช่วงเวลาที่ผ่านมานถึงปัจจุบัน โดยนับตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2543 – 1 มกราคม พ.ศ. 2544 เพื่อทำการศึกษารับสื่อภาคการเกษตรในพื้นที่เขตชลประทานและพื้นที่นอกเขตชลประทาน

ระดับความรวดเร็วของการได้รับสื่อ หมายถึง การวัดความรวดเร็วของเกษตรกรที่มีต่อการได้รับสื่อส่งเสริมการเกษตรแต่ละชนิด

ระดับความเข้าใจของสื่อ หมายถึง การวัดความเข้าใจของเกษตรกรที่มีต่อสื่อส่งเสริมการเกษตรว่ามีความเข้าใจในระดับใดมาก ปานกลาง น้อย

ระดับประโยชน์ของสื่อ หมายถึง การวัดความเป็นประโยชน์ของการรับรู้สื่อการเกษตรแล้วเกษตรกรได้รับประโยชน์จากสื่อที่ตนได้รับในระดับใด มาก ปานกลาง น้อย